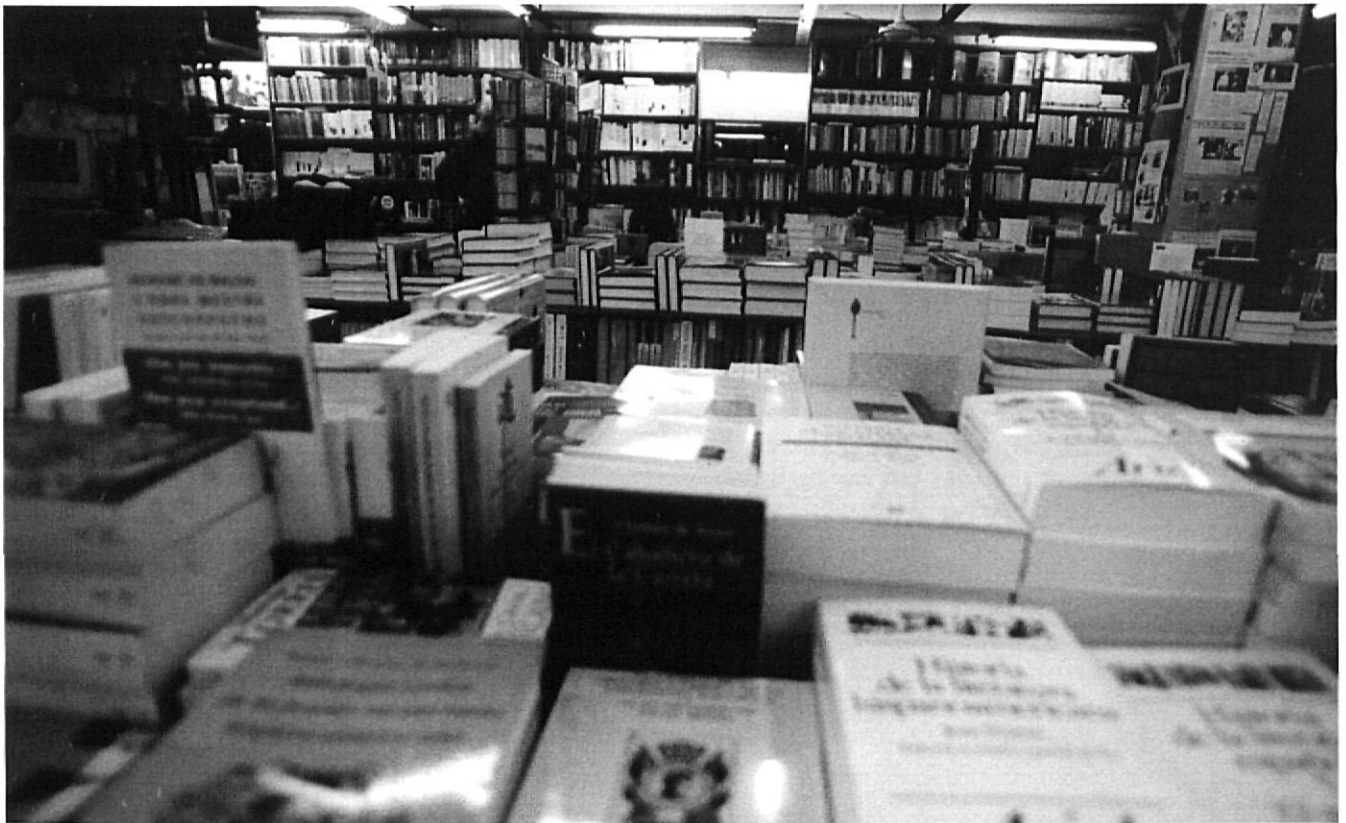

Treball *de* redacció

El llibre a Girona, un sector en alça

text: *Moisés de Pablo*

fotos: *Quim Giró*

El món editorial català i, per extensió, el gironí, es troba en plena renovació. Apareixen noves editorials, nous autors. Les estadístiques mostren que les nostres comarques són un dels indrets de l'Estat on es llegeixen i es compren més llibres. Donem un cop d'ull a les llibreries, els autors, les editorials i els eters marginats: els ninotaires i fanàtics del còmic.

Els magatzems
de les llibreries:
retrat del ventre
d'una balena cultural.

Fenomen conjuntural o consolidació? El cert és que el llibre en català experimenta una de les transformacions més complexes dels darrers vint-i-cinc anys. A les editorials tradicionals, avui concentrades en tres o quatre grups ben definits, s'afegeixen noves empreses que volen repartir-se el pastís d'una cultura cada dia més normalitzada i sense complexos. A Barcelona trobem l'aparició de grans segells que volen esgarrapar lectors (Rosa dels Vents, Booket o Punt de Lectura) o editorials catalanes de prestigi que editaven en castellà (L'Ull de Vidre, de Tusquets) i que presenten els seus nous títols per la campanya de Sant Jordi, en què es factura el deu per cent dels ingressos del llibre a Catalunya.

Els nouvinguts

A casa nostra, les editorials pioneres, entre les quals destaca la Diputació, amb els seus Quaderns (un dels productes de més tradició i èxit), la figura Brau Edicions, de Jenar Fèlix, o Llibres del Segle, de Costa-Pau, tenen més competència. Parlem de CCG Edicions i de Rei Edicions. Ambdues aprofiten la baixada dels costos d'edició i un coneixement previ del sector per intentar fer-se un lloc en el mercat.

CCG Edicions, de Joaquim Curbet, es mou en una línia editorial eclèctica i ambiciosa que compagina

les memòries o les recopilacions d'articles de personalitats gironines, com Just Casero, amb obres de narrativa o temes que no passen de moda (*Filles de Sara*, de Silvia Planas, dels contes d'Irving, o *Estats crepusculars*, d'autors italians). Rei, dirigida per l'emprenedor Esteve Roca, aspira a esgarrapar una parcel·la de mercat poc treballada: el llibre per a nens de fins a cinc anys, de preu assequible i atractiu... sobretot per als pares.

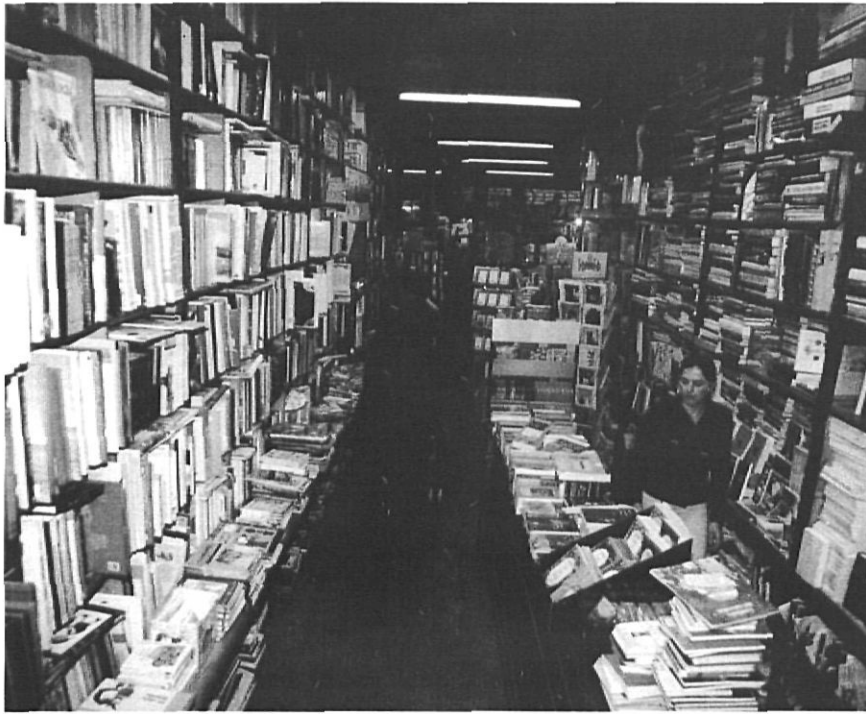
Rendibilitat i assolir un producte poc explotat semblen les claus de volta de l'èxit d'un sector que no es posa d'acord en el seu futur. El Gremi d'Editors parla en l'informe de l'any 2000 d'una caiguda de vendes de 8,1 milions d'euros a tot l'Estat i un descens del 12,6% dels títols publicats, mentre que figures com Isidor Cònsul, editor de Proa, creuen que hi ha un creixement sostingut en català. El cas és que l'editor en la nostra llengua, a banda del polèmic suport genèric (la compra de llibres de la Generalitat per a aquelles tirades que no superin els 5.000 exemplars, una política que pot crear una literatura feta per al cobrament de l'ajut), ha après a cercar la biografia d'èxit, el llibre mediàtic (d'un Buenafuente o de qualsevol que tingui un micro o una càmera davant del nas), convenientment redactat per «negres» i esporgat per l'editor més murri. Els temes? L'adopció, l'autoajuda, el càncer, Palestina, guies de viatges, memòries de geishes...

Llibreries, entre la cultura i el consumisme

«El llibre ha passat de ser un objecte cultural a esdevenir un producte de consum», afirma amb rotunditat Guillem Terribas. El director de la llibreria 22 i membre del comitè executiu del Gremi de Llibreters sap de què parla. La 22, amb el seu director al capdavant, s'ha consolidat com un factor dinamitzador d'una ciutat grisa i negra que sortia de l'apatia franquista.

Terribas organitza presentacions, convida autors catalans i espanyols... El seu establiment és un lloc de trobada d'intel·lectuals i lectors impenitents. El local té un aparador atractiu i un dipòsit d'obres canviant, d'uns 45.000 exemplars, amb predomini de la narrativa, el llibre tècnic i una atenció especial pel món del cinema i els espectacles en general. No debades, la 22 és l'únic negoci que s'ha arriscat a obrir un espai especialitzat en el còmic.

El llibreter veu l'evolució del sector molt lligada al concepte de l'espectacle. En un món regit pel mercat, el llibre és un producte més, com un desodorant o una batedora. «Hem passat per fases diferents. Quan vam començar, no teníem aquesta pressió del món editorial. Es promocionaven 200 novetats al mes. Ara n'hi ha de 1.800 a 2.000». Per això cal prendre una línia de venda definida: «Has de triar; si no, seria un caos econòmic; cada any hi ha 24.000 obres més», explica Terribas.

Can Geli té el sabor d'una llibreria antiga, amb l'espectacular prestatgeria de fusta.

Guillem Terribas, a qui la Generalitat va reconèixer el 1998 la seva tasca amb un premi institucional, parla d'estandardització: «Es pot ensenyar 1.800 títols, la resta queden sepultats». El llibre actual té una vida efímera, amb prou feines tres mesos, amb els quals se'n van les il·lusions dels autors, llençades pel forat del wàter, com aquell qui diu.

Sobre el preu, Terribas sembla repetir uns arguments que no acaben d'arrelar en el públic: «No es pot dir que els llibres siguin cars: hi ha el procés de redacció, la correcció i l'elaboració, amb totes les històries que porta fer un llibre... No es pot dir això». L'anècdota: «Una vegada, una senyora amb dos nens mirava llibres i, de cop, marxa empenyada i renegant. «Què passa?», pregunto. Es queixava que 450 pessetes era un preu molt car. A l'estiu, es prendran dos gelats i els costarà el doble».

La llibreria Geli, a la Rambla de Girona. Pocs llocs com aquest espai satisfan tant un lector compulsiu. Molts ens hi quedariem a viure, o gairebé. Munts i munts de llibres, en un ordre aparentment anàrquic. Geli és la degana del sector i, amb el tancament de la Llibreria Francesa de

Barcelona, de Catalunya. El negoci va obrir les seves portes el 1879, sota la monarquia d'Alfons XIII.

Parlem de 200.000 llibres: «N'hi ha fins i tot en el wàter», ironitza Pere Rodeja, el propietari. Encetem la conversa parlant de l'excessiva publicació. «Quatre cinquenes parts re'ls envien per Sant Jordi, una setmana de bojos». Fa mig segle que és darrere el taulell i ha vist com canvien els gustos del mercat. Creu que «el jove ja no compra tants de llibres, l'estudiant ha perdut el costum, hi ha la fotocòpia. Els professors em diuen que, de 46 alumnes, llegeixen 5 o 6. Avui llegeix la gent gran, i també proveïm les biblioteques, que compren 10 o 15 exemplars i confien en nosaltres».

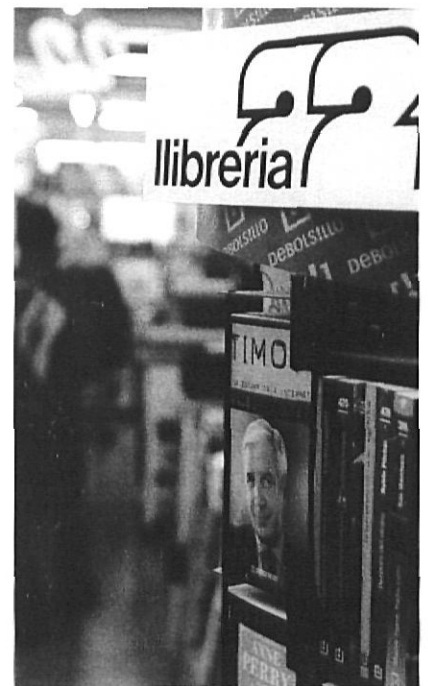
L'espai, aquesta és l'obsessió del llibreter: obtenir un aparador més ben presentat, amb més exemplars. «Abans els clàssics duraven, es llegien les col·leccions de Bruguera, del Molino; els llibres d'aventures de Walter Scott, Salgari, Verne, eren obres que es deixaven entre els germans i llegia tothom», recorda, nostàlgic.

Per damunt de les transformacions trobem els autors que no pas-

sen de moda: «Les obres de Pla, Girona, els llibres de records, qualsevol tema de les comarques gironines». El dipòsit de Geli té una orientació diversa: «Tenim novel·la històrica, política, assaig, els infantils, de Cruïlla, Vaixell de Vapor».

Però Rodeja sent una predilecció especial pels llibres de viatges i per la història local. «Una temàtica de clientela fixa i que sorgeix directament dels arxius», declara. El catàleg de viatges és completíssim, i solen ser obres d'una enquadernació bellíssima, amb centenars de fotos artístiques. El llibreter, que com qualsevol que s'estima els llibres és un sentimental, guarda en dipòsit molts exemplars: «Sap greu retornar-los i són una aposta personal», comenta, mentre ens ensenya els centenars i centenars de llibres amuntegats en el que sembla un gegantí ventre de balena. Gairebé és impossible no trobar el llibre que es cerca, a can Geli.

La llibreria 22: vint-i-quatre anys de dinamització cultural.

El llibre ha passat de ser un objecte cultural a esdevenir un producte de consum

Guillem Terribas, la queixa del llibreter: "La pressió editorial és angoixant".

«Aquí no prestem gaire atenció al *best-seller*», declara, tot i que no fan fàstics a les creacions de torn d'un Buenafuente. Molts lletraferits han passat i passen cada dia per la seva llibreria. En relació amb això, declara: «La clientela ha baixat. Abans venia la gent de les comarques, ara hi ha llibreries a pertot, cosa que abans no passava. Banyoles, per exemple, en té sis o set».

D'anècdotes, en té per donar i vendre. Riu: «Un dia va entrar un home preguntant si teníem llibres antics, es pensava que érem una llibreria de vell; això passa quan veuen el nostre prestatge, que és únic». La següent també és sucosa: «Vaig parlar amb el fill de l'autor del mètode de francès Perrier; venien de Lió i volia saludar el senyor Geli, perquè a casa nostra sempre s'ha venut molt bé».

M'imagino l'escena; salvant les distàncies, per a mi, francòfil de mena, seria com coincidir amb en Camus o amb l'entusiasta Bernard Pivot.

Com tants d'altres establiments del país, Pla Dalmau, Llibreria Girona o Ulissus a Girona; Lara i Masdevall a Figueres; el Drac d'Olot; Robafaves de Mataró... les llibreries formen un teixit cultural que cal preservar per cohesionar el territori i facilitar l'accés al coneixement i la formació del ciutadà.

Els bojos del còmic

Carles Roman es mou en el difícil món del còmic. Resistint en un art que un dia va ser de masses però que avui és de minories. A les seves trenta-tres primaveres, ha col·laborat a *Cavall Fot* i *Tretzevents*, ha fet il·lustracions i tota mena d'encàrrecs, des de dibuixos per a caps de herbicides fins a il·lustracions de samarretes. «El que sigui, ràpid i a un preu molt assequible; així funciona el mercat, no?», pregunta, irònic.

Com tants d'altres, s'ha barallat amb els premis. «N'he perdut molts», matisa. També n'ha guanyat: Injuve

(Madrid), Còmic Jove (Igalada), Ciutat de Cornellà, Ciutat de Tarragona, Triumvirat (l'Escala, població on resideix). Però no us penseu que amb això s'acaba tot. El ninotaire s'ha arriscat a treure al mercat un còmic d'un superheroi català. «Són bojos, aquests empordanesos!», com diria l'Obèlix.

Drac català és una sèrie trepidant. Les aspiracions de l'autor? «Demostrar que un còmic d'acció i ficció en català és possible. No cal que ens tanquem en la crònica històrica. El còmic ha de ser un mitjà d'evasió, no només un complement didàctic de l'escola».

Parlant de la llei de mercat, Roman no pot ser optimista: «El distribuïdor es queda un 50% i el cost de la impremta se n'emporta bona part. El més sensat seria demanar una subvenció, però la llibertat que dona no dependre de ningú és tan grata que prefereixo fracassar en l'intent, sense aprofitar-me del contribuent».

Qualsevol ninotaire enveja el mercat americà, i Carles Roman no n'és una excepció: «Els la tenen molt més grossa, em refereixo a la indústria. I gràcies a això, disposen d'una escola de dibuixants que es renova i on es veneren els vells valors».

L'exemple dels preus és prou contundent: «Aquí les editorials paguen uns 300 euros per còmic, mentre que als EUA paguen el mateix per pàgina».

Roman creu que el còmic gironí, senzillament, no existeix: «Només conec en Quim Bou. Hi falta moguda, no es fan *fanzines*. La botiga de la 22 està molt bé, és com un fort apatxe dels còmics. Són bona gent. Sempre que vaig a la ciutat de l'Onyar, passo revista a les novetats». En relació amb això, l'èxit dels *manga* i dels dibuixos orientals com Picatxu té, per a ell,

L'escriptor és el tòtem editorial, i el rei màxim, el novel·lista d'èxit.

una explicació clara: «Es fan cromos, consoles, ninotets, píruletes, ninots articulats, samarretes. Per a menjades de *tarro*, no hi ha res com les sèries nipones».

I la pregunta final: es pot tirar endavant, fent còmic en català? «De vegades penso que sóc d'una espècie en extinció; d'altres, crec que sóc d'una nova raça, el dibuixant català que escriu en la seva pròpia llengua. Aquesta segona opció m'agrada més. Crec que el còmic en català encara ha de néixer», declara. Roman accepta les lleis de mercat i espera un futur millor.

Un altre fanàtic del còmic, Sebastià Roig (Figueres, 1965), és una *rara avis* en el periodisme i la literatura. Roig és un *plumilla* de raça, d'aquells que van començar fent periodisme de carretera; com diuen els xaves, «de comarques»; un tot-terreny que actualment és redactor de RAC-1.

El figuerenc ha conreat l'assaig amb *Generacions del còmic* (Flor del Viento, 2000) i la literatura de ciència ficció (*El Cogombre sideral*, Destino, 2001). Respecte als diners, s'afegeix al pessimisme general: «Els professionals del ram no treballen en hivernacles de plàstic com a El Ejido, però vaja». En canvi, pel que fa a la violència en el món de la vinyeta, té una opinió curiosa: «Són més violents els telenotícies. El dia que informaven de la majoria absoluta del PP, per exemple!».

Apassionat, continua llegint tebeos: «M'agraden les obres d'alguns britànics, uns tipus que s'han drogat més que en Ginsberg i en Kerouac junts. Us recomano en Morrison, amb *The doom patrol* o *The Invisibles*: són més interessants que els llibres d'en Porcel o d'en Marías».

Aprofitant la seva llengua esmolada, li proposem un qüestionari breu perquè ens doni unes opinions gaire-

Àngel de Vega, a Portbou: «escriure una novel·la és un esforç duríssim».

bé telegràfiques, dignes d'un epigrama de Fages de Climent. Un ABC del còmic.

Hazañas bélicas.— Els seus autors devien ser de centre; liberals, com si diguéssim.

Blueberry.— Només li falta la banda sonora d'un Morricone.

Cavall Fort.— Una eina de divulgació acurada i excel·lent.

Els acudits —suats?— de l'Ibáñez.— Un moment! Què passa amb *La màquina del cambiazó?* I amb *El Sulfato Atómico?*

El Víbora.— Una revista superbona.

Historias de la puta mili.— L'Ivà no va veure com els quintos llançaven una cabra viva des d'un campanar. Ho hauria aprofitat.

Els calçotets vermells d'en Superman.— Si jo tingués raigs X per veure com la gent va pel carrer en boles, passaria d'anar a defensar els valors del capitalisme salvatge!

Les ulleres de Rompetechos.— Avui li serien un gran avantatge per entrar a l'exèrcit espanyol.

Mafalda.— S'havia empassat el llibre vermell de Mao amb la sopa.

Milo Manara.— Les seves dones no són de veritat.

Moebius.— Què hagués estat del film *Alien* sense Moebius?

Roberto Alcázar.— El fill predilecte de Quintanilla de Onésimo.

Escriptors, matèria prima d'una màquina ben greixada

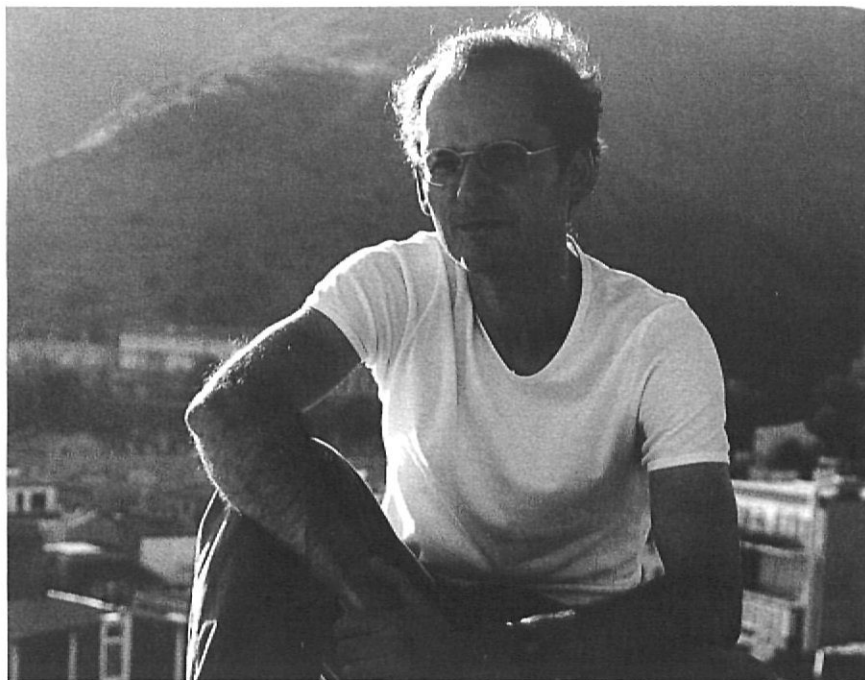
L'escriptor és el tòtem editorial. I el rei màxim, el novel·lista d'èxit. Un exemple el tenim en Javier Cercas, autor de *Soldados de Salamina* (Tusquets, 2001), que ultrapassa els 200.000 exemplars venuts, amb pel·lícula inclosa. Increïble.

Però ser un lletraferit és un exercici d'angoixes, una feina ingrata; sovint, gens reconeguda. Amb aquesta frase lapidària es resumeix la trajectòria de molts autors. Àngel de Vega s'empassa la ironia com una pipada de la seva cigarreta. De Vega (Portbou, 1956) ha estat, per situació

geogràfica, treballador de duanes; per tradició familiar, comerciant, i per vocació, escriptor. «Vaig començar a escriure literatura infantil. Una vegada em va sortir un text sobre un dofí que em va semblar bo. Després em vaig adonar que era clavat a la sèrie de televisió *Flipper*». Des d'aquell moment, el nostre heroi va encetar un periple de premis literaris amb *happy end* inclòs. «Quan em van trucar de la llibreria 22, em pensava que em donarien el segon premi, ja estava resignat». Però es va equivocar.

El portbouenc és el guanyador del Just Casero de l'any 2000, amb la seva novel·la *Roes* (Empúries, 2001), una subtil ironia de l'ambient claustrofòbic d'un petit poble i l'arribada

Els llibres en dipòsit són centenars de milers.

Carles Roman, ninotaire: "A vegades em sento com un animal en extinció".

d'un estranger misteriós que sacseja el sopor estiuenç de Calafreda, l'antiga vila fronterera, vista amb ulls d'entomòleg. Els lectors del *Diari de Girona* poden llegir les seves col·laboracions setmanals. Tot i que aquestes li roben temps per a la literatura: «He passat el 2001 sense ni una idea», es lamenta, mentre madura temes per a un futur llibre que, com sempre, és un suplici i un plaer delitós i solitari.

Passem d'un escriptor novell a una ploma consolidada. El figuerenc Vicenç Pagès ha estat traductor, professor, periodista i cocreador d'una editorial (Llibres de l'Índex). Avui és crític literari a *El Periòdic*. L'empordanès domina registres diversos. Ha fet narració curta —*Cercles d'infinites combinacions* (Edicions 62, 1990)—, però també una intel·ligent guia per aprendre a escriure, *Un tramvia anomenat text* (Empúries, 1998). Amb *Carta a la reina d'Anglaterra* (Empúries, 1995) i *En companyia de l'altre* (Edicions 62, 1999), l'etiqueta —desagradable, segons diu— de promesa deixa pas a un creador madur i contrastat.

Pagès es mostra escèptic amb el panorama cultural actual: «Suposo que hauríem d'enterrar d'una vegada les revistetes que tenim i començar de nou. O potser és que no ens mereixem

res millor». Respecte al perfil de l'escriptor, tampoc és condescendent: «És maniàtic i, en el pitjor dels casos, insuportablement egocèntric». Les seves sortides professionals i la polèmica dels premis literaris?: «El destí natural de l'escriptor és morir-se de gana. Quan algun literat aconsegueix guanyar diners amb el que escriu, es converteix en sospitós. Trobo escandalós qüestionar els premis literaris i oblidar-se de les despeses en armament, posem per cas».

Des de la seva condició de periodista i escriptor, valora la tasca periodística: «El periodisme pot ser un gènere literari, però també un libel. És qüestió de talent, d'ètica i de temps». L'eterna pregunta: la televisió és una excusa per no llegir? «Al contrari, llegir és una de les millors excuses per no mirar la televisió», diu.

Per cloure aquest reportatge, una frase del periodista Sebastià Roig, pronunciada sobre la problemàtica del còmic a casa nostra, però que també defineix el món literari, terra d'enveges, ganivetades per l'esquena i capelletes, però també de grans plers: «Sota les dunes de la història, s'amaguen uns tresors que tomben d'esquena!». Descobrim-los.